Avrupa Birliği ve Türkiye'de Tehlikeli Atık Yönetiminin Yasal Gelişimi

Atıl TAŞER
Yrd. Doç. Dr., Bilecik Üniversitesi, İİBF
İşletme Bölümü
taseratil@yahoo.com

B. Zafer ERDOĞAN
Prof. Dr., Bilecik Üniversitesi, İİBF
İşletme Bölümü
bzerdogan@yahoo.co.uk

Avrupa Birliği ve Türkiye'de Tehlikeli Atık Yönetiminin Yasal Gelişimi

Özet

Endüstriyelleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan tehlikeli atık üretiminde büyük artış yaşanmaktadır. Bu artışa bağlı olarak sürdürülebilir kaynakların kirlenmesi ve tükenmesi ile karşı karşıya kalan ülkeler sorunun sadece kendi sınırları içersinde değil uluslar arası bir mutabakatla çözümlenmesi gerektiği konusunda anlaşmışlar ve Basel Sözleşmesi ile bunu Avrupa Birliğine üye ülkeler ve aday ülkelerin katılımıyla yasal bir yapıya kavuşturmuşlardır. Çalışmanın amacı BASEL Sözleşmesi ile ortaya çıkan yapının Türkiye özelinde ne gibi yasal yapıyı ortaya çıkardığının belirlenmesi ve bu sözleşmenin diğer paydaşları olan Avrupa Birliği üye ülkelerinin BASEL Sözleşmesine ulaşıncaya değin oluşturdukları yapının ortaya konarak karşılaştırılması yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Tehlikeli atık, BASEL sözleşmesi, çevre kanunu.

Development of Hazardous Waste Management Law in EU and Turkey

Abstract

With the growth of industrialization all sustainable resources are becoming exhausted and spoiled. Most of the countries noticed that to solve this problem international laws must be in charge. European Union member countries and candidate countries signed BASEL Agreement to develop such a legitimate environment. The purpose of this study is to understand how BASEL agreement has been legally developed at European Union and explore the differences between Turkish legal statements about the subject.

Keywords: *Hazardous waste, BASEL agreement, environment law.*

1. Giriş

Tüm dünyada hızla büyük bir sorun haline gelen tehlikeli atık üretimine bağlı olarak yaşanan çevre kirliliği, sürdürülebilir kaynakların hızla tükenmesine ve onarılması mümkün olmayan hasarlara sebep olmaktadır. Konunun ne denli önemli ve güncel olduğunun anlaşılabilmesi için özellikle son dönem içerisinde gelişmiş ülkeler tarafından yürürlüğe konan yasa ve yönetmeliklere bakmak konunun anlaşılabilmesi ve uygulamaların sorunun çözümünde ne derece etkili olduklarının anlaşılabilmesi için uygun yollardan birisi olacaktır.

Bu çalışmada ortaya konmak istenen, tüm dünya genelinde en önemli sorunlardan birisi olarak kabul edilen tehlikeli atık üretimi ve sonrasında ihtiyaç duyulan tehlikeli atık yönetimi faaliyetlerinin BASEL sözleşmesi kapsamında Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye özelinde yasal çerçevede ne şekilde düzenlendiğinin karşılaştırılmasıdır. Bu sayede Türkiye'nin sözleşmeyi imzalayan ülkelerden birisi olması da göz önüne alınarak konuya gösterdiği hassasiyet ve ihtiyaç duyulan yaklaşımın durumu daha sonraki çalışmalara referans olması amacıyla ortaya konabilecektir.

Yapılan literatür taramasında ulusal literatürde tehlikeli atık kavramı ve yönetimi ile ilişkili az sayıda çalışmaya rastlanmakla birlikte bu çalışmada hedeflenen karşılaştırmanın yapılmadığı görülmüştür. Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde faaliyetlerine devam eden Tehlikeli Atık Yönetimi Dairesi tarafından hazırlanan seminerlerde konuya değinilmiş ise de bu konuda karşılaştırılma yapılmadığı sadece bilgilendirme amaçlı yasal yapının oluşma kronolojisinin ana başlıklar içinde verildiği tespit edilmiştir. Ancak çalışmanın tamamlanması sürecinde tehlikeli atık yönetimi kavramının sadece basit kanun maddeleri ile açıklanmasının mümkün olmadığı özellikle Türkiye özelinde sürecin farklılaştığı ve bu farklılaşmanın temelinde yatan sorunların halen çözümlenemediği görülmüştür.

Bu çalışmada öncelikle Avrupa Birliği Üye Ülkelerindeki tehlikeli atık yönetimi anlayışı yasal mevzuata dayandırılarak ortaya konacak olup, kronolojik yapısı belirtilecektir. Sürecin ne şekilde ortaya çıktığı ve sonuç olarak BASEL sözleşmesi olarak adlandırılan yapının ortaya çıkışını getiren düzenlemelerin zaman içinde oluşturdukları birikim anlaşılabilecektir. İkinci aşamada Türkiye'de uygulanan tehlikeli atık yönetimi faaliyetlerinin yasal yapılanması ortaya konacak olup, Avrupa Birliğinde çalışmanın başında da vurgulanan yapının oluşması anlayışı yaklaşımında kronolojik sıralama yapılacaktır. Son aşamada iki farklı yapının karşılaştırılması yapılacak, farklılıklar tespit edilecek ve buna bağlı olarak söz konusu tehlikeli atık yönetimi farklılıklarının ortaya çıkardığı durum tartışılacaktır.

1.1. Avrupa Birliği Üye Ülkelerinde Tehlikeli Atık Yönetiminin Yasal Kronolojisi

Avrupa Birliğinin bugüne kadar atık yönetimi ile ilişkili olan tüm uygulamalarında çevreyi korumacı bir yaklaşıma sahip olduğu açıktır. Özellikle kısıtlı kaynakların varlığı ve Çin ve Hindistan gibi gelişen ülkelerin olduğu bir dünyada elde kalan kaynakların korunması ve sürdürülebilir şekilde ekonomiye katılması için geri dönüşüme ve geri kazanıma ciddi önem verilmektedir.

Sınırlı sayıda kaynağı ile özellikle gelecekte sıkıntı yaşaması muhtemel görünen Avrupa Birliği, kaynaklarının sürdürülebilir olması ve eldeki kaynakların en az zararla korunabilmesi amaçlı çıkardığı tüm yönetmelik ve düzenlemelerde başlangıç noktası olarak atık üretimini önleme, oluşmuş atığında en üst düzeyde geri kazanım ile ya da geri dönüşüm ile kullanımını sağlamayı seçmiştir. Bu anlayış dâhilinde atık üreticileri tüm sorumluluğu taşımakta ve mümkün olan en üst seviyede işletmeleri bünyesinde gerekli olan yatırımları tamamlayarak riski en aza indirmeye mecbur kalmaktadırlar (Tabasaran, 2007).

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde tehlikeli atık yönetimi konusunda yapılan çalışmalar temel atık yönetimi içerisinde ele alınmakla birlikte daha sonradan kaynağa göre ya da kimyasal özelliklere göre atıkların tehlikeli olup olmadığın tespitine gidilmiş ve gerekli olan yönetmelikler buna bağlı olarak ortaya konmuştur. Üye ülkelerde bertaraf tesislerinin yeterli olması ve üretim sırasında tehlikeli atık üretimini en aza indirmeye çalışmaları sonucu ülkelerin kendi sınırlarında büyük sorunlar olduğunun söylenmesi mümkün değildir. Ancak yine de kanun dışı yollarla belirtilenden daha fazla tehlikeli atık üretimi yapan işletmelerin ellerinde birikmiş olan atıkları yurt dışına yollama istekleri Avrupa Birliğinin bu konuda da tedbir almasını gerektirmiştir. Tüm üye ve aday ülkeler tarafından kabul edilen BASEL sözleşmesi ile mevcut tehlikeli atık trafiğine engel olunmaya çalışılmış, mümkün olan en alt seviyede sınırlar ötesi taşımacılığına imkân verilmiştir. Bunun yanında BASEL sözleşmesi tehlikeli atıkların oluştuğu noktada bertaraf edilmesi içinde çaba sarf edilmesini istemektedir. Günün teknolojisi ile bertaraf edilmesi sürdürülebilir kaynak kullanımı ile ilişkilendirilmekte ve mümkün olan en üst seviyede geri kazanım ve geri dönüşüm tercih edilmektedir. Geri dönüş olarak literatürde kast edilen, kullanılan kaynağın aynı amaç için tekrar kullanılabilir şekle sokulması ve aynı amaçla kullanılmasıdır. Geri kazanım ise kullanılmış olan kaynağın şekil ve amaç değiştirerek yine üretim sürecine dâhil edilmesi ya da başka bir üretim süreci için kaynak ya da yarı mamul olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Tehlikeli atıkların bu noktada genel çerçevede geri dönüşümleri sıklıkla söz konusu olabilmekte, bertaraf edilmesi için ayrılan kısımlarının da yakılması sırasında elde edilen yüksek oranda enerji ile de geri kazanımın sağlanabilmesi mümkün olabilmektedir. Bertaraf edilmesi gereken sadece yakılma sonrası ortaya çıkan kül ve gazlar olmak-

tadır. Tüm bu faaliyetlerin her anlamda ekonomik bir yük getireceği unutulmamalı ve mümkün olduğunca bu yükten kurtulmak için kaynağında tehlikeli atık üretimini minimize etmek gerekmektedir. BASEL sözleşmesi bu üç noktaya parmak basmaktadır.

BASEL sözleşmesinin ortaya çıkmasından önce Avrupa Birliğine üye ülkeler tarafından pratikte oluşturulan yapılanmanın anlaşılabilmesi gerekmektedir. Bunun için genel bir çerçeve çizilmesi gerekeceği için uygulamanın başlangıç noktasını oluşturan atık yağlar (75/442/EEC) başlıklı kanunla Avrupa Birliğinde konu ile ilişkili yasal dayanakları sırayla açıklamakta fayda vardır.

Avrupa Birliği ülkelerinin aldıkları konu ile ilgili ilk ortak karar atık yağlar ile ilgili olan 75/442/EEC başlıklı kanundur. Bu kanunun üye ülkelere duyurulma tarihi 15 Haziran 1975 olması sebebiyle Avrupa Birliği ülkelerindeki top yekûn tehlikeli atık yönetimi çalışmalarının da miladı sayılmaktadır. Bu kanuna göre ortak bir atık tanımı oluşturulmuş ve gelecekte bir çatı halini alacak olan BASEL sözleşmesinde kullanılan atık tanımı şekillendirilmiştir. Bunun yanı sıra atıkla ilk halka içerisinde ilişki içinde olan tüm taraflar tanımlanmış ve gerekli olan tüm terimler kavram karmaşası oluşmaması adına belirtilmiştir (Framework Directive on Waste). Atık konusunda hangi ülke tarafından uygulamaya konulduğuna bakılmaksızın en önemli adım olan atık oluşumunun engellenmesi konusu ile ilgili çalışmalara önem verilen kanunda, radyoaktivite içeren atıklar, klinik atıkları, atık sular ve kimyasal atıklar kanun kapsamının dışında tutulmuştur. Buna sebep olarak da adı geçen atıkların geri dönüşümü ya da bertarafı için gerekli olan işlemlerin farklılık arz etmesi gösterilmiş ve karakteristik özelliklerine göre ayrı kanunlarca denetlenmelerine imkân verilmiştir (http://www.wasteonline.org.uk/resources/Wasteguide/ html).

Son olarak da gelişime açık olan bir konu olması sebebiyle uygun ve pratikte de faal olabilecek bir haberleşme ağı kurulmasına, gerekli olan yapılanmaların bu ağ ile duyurulmasına karar verilmiştir (Framework Directive on Waste). Günün şartları ve teknolojik imkânları göz önüne alındığında ve ilk olması sebebiyle üye ülkelerde atık yönetimi uygulamalarını bir çatı altına toplayabilecek bir kanun olarak karşımıza çıkmaktadır. 1975 yılında üye ülkelerin onayı ile yürürlüğe giren bu kanun ile tehlikeli atık yönetiminin Avrupa Birliği kararlarında yer almaya başlamıştır (Council Directive of 15 July 1975). Bu tarihten bir ay sonra yine Avrupa Birliği üye ülkeleri tarafından yürürlüğe konulan başka bir kanunla tüm işlem görmüş ve aynı amaçla tekrar kullanılması mümkün olmayan atık yağların tek bir elden toplanarak uygun şekilde geri dönüşüme tabii tutulması gerektiği, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise uygun şekilde bertaraf edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken detay atık yağların sadece geri dönüşüme tabii tutulmalarına imkân tanınmasıdır (Council Directive of 16 June 1975). Çalışmaların

devamlılığının sağlanabilmesi ve üye ülkelerde uygulanmakta olan kanunların bir çatı altında toplanabilmesi için ortaya konan atık çerçeve kanunu özel atıklar olarak gruplandırılan ve özel işlem gerektiren atıkları kanuna dâhil etmemesi sebebiyle atık yağlar için ek bir kanun yürürlüğe konmuştur. Aynı şekilde titanyum dioksit endüstrisi atıkları içinde 20 Şubat 1978 yılında bir ek kanun daha Avrupa Birliği üyeleri tarafından yürürlüğe konmuştur. Bu kanunda da bahsi geçen endüstri grubuna ait işletmeler tarafından ortaya çıkartılan atıkların uygun şartlarda ve en az zararla geri kullanımı ve bertarafı istenmekte olup gerekli olan teknolojinin üye ülkeler tarafından kullanılması istenmektedir. Konu da bahsi geçen atıkların yüksek derecede zararlı olması sebebiyle yasal boşlukların kalmaması için detaylı bir liste verilmiş ve atıkların her ne sebeple olursa olsun listelenen çevresel yapılara boşaltılmaması veya sızdırılmaması istenmiştir (Council Directive 78/176/EEC). Tehlikeli atıklar ile birebir ilişkili olarak adlandırılabilecek ilk kanun olan titanyum dioksit endüstrisi atıkları (78/176/EEC) kanunu bu anlamda özel bir ilgiyi hak etmektedir.

Özel atıklar ile ilişkili kanunlar takip eden yıllarda da yürürlüğe konmaya devam etmiştir. 12 Haziran 1986 yılında üye ülkelerin ortak kararı ile yürürlüğe giren arıtma çamurları ve kullanımlarını denetleyen ve sınırlayan kanun ile elde bulunan kanunlar arasındaki boşluklardan yararlanarak çevreye zarar verilmesine mani olunmaya çalışılmıştır. Bu kanunda (86/278/EEC) da kısaca arıtma çamuru olarak kullanılan sulu toprağın tarım arazilerine terk edilmemesi ve atık olarak değerlendirilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur (Council Directive 86/278/EEC).

Kanunların ana temasının ortaya çıkan atıkların çevreye karışmamasının olması ve yeterli geri dönüşüm oranlarının yakalanamaması sebebiyle ortaya çıkan depolanamaz boyuta varan atıklardan kurtulmak için gerekli olan bertaraf tesislerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu sebeple üye ülkeler öncelikle evsel katı atıkların bertarafını yapabilmek amaçlı olarak atık yakma tesislerinin kurulmasına izin veren ancak kanuni olarak sınırlarını ve kısıtlarını ortaya koyan kanunları yürürlüğe koymuşlardır. Öncelikle kurulabilecek olan ya da halen faaliyetlerini sürdüren atık yakma tesislerinin hava kirliliğine yol açmayacak teknolojiye sahip olmaları ve gerekli denetimleri yaparak hassasiyet göstermeleri gerektiği 8 Haziran 1989 tarihli kanun ile yürürlüğe konmuştur (Council Directive 89/369/EEC). Bu kanuna (89/369/EEC) göre bertaraf tesislerinin çevreye bırakacakları maksimum toz miktarı belirtilerek gaz halindeki atıkların tanımları yapılmaktadır. Bu kanunda sadece emisyon oranların toz miktarına bağlanmasının eksikliği görülmüş ve 21 Haziran 1989 yılında yeni bir kanun (89/429/EEC) ile atmosfere salınan gazların kimyasal değerleri de sınırlandırılmıştır (Council Directive 89/429/EEC).

Akü ve pillerin içeriklerinin çevreye olan zararı bilinmekle birlikte konunun bu denli önemli olabileceği ve gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda tamiri imkânsız

hasarlara sebep olacağı geç fark edildiği için 18 Mart 1991 yılında pil ve aküler ile bu maddelerin uygun şartlarda toplanması, geri dönüşümün yapılması ve bertarafının sağlanması için kanun uygulanmaya başlamıştır (Council Directive 91/157/EEC).

Gelişen teknoloji ve artan nüfusa bağlı olarak Avrupa Birliği üye ülkeleri atık ana başlığı altında toplanan bu sorunun daha anlamlı ve kolay çözümlenebilmesinin sağlanması adına 12 Aralık 1991 tarihli tehlikeli atık direktifini (91/689/EEC) yürürlüğe koymuştur. Bu sayede ilk kez resmi kaynaklarda atık yönetimi alt dallara ayrılmış ve tehlikeli atık yönetimi kavramı ortaya çıkmıştır. İlk kez birlik genelinde ortak bir tehlikeli atık tanımı yapılmış ve konuya ilişkin atıklar listelenerek diğer evsel katı atıklardan ayrılmıştır (Council Directive 91/689/EEC). Bu sayede tehlikeli atık ya da özel atık olarak adlandırılan atıkların sınıflandırılmasına imkân verilmiş yapısı ve ortaya çıktığı üretim süreçlerine göre de olsa farklılıkları ortaya konmuştur.

Tüm alt yapı çalışmaları tamamlandıktan ve gerekli olan atık sınıflandırılmaları yapıldıktan sonra sorunun sadece belirli bir grubun ya da coğrafyanın sorunu olmaması sebebiyle Avrupa Birliğine üye ülkeler, aday ülkeler ve ilişki içinde olan tüm ülkeleri de kapsayan ve karşılıklı imzalarla güvenli hale getirilen BASEL sözleşmesi 5 Mayıs 1992 tarihinde yürürlüğe girmiştir (http://www.basel.int).

Bu süreci tamamlayacak olan ve BASEL sözleşmesi sonrası Avrupa Birliği ülkeleri sınırları içerisinde standardın yakalanması için gerekli olan son düzenleme de atıkların taşınması ve sınırlar arası atık ticaretini düzenlemek için yürürlüğe girmiştir (Council regulation EEC no 259/93).

Tehlikeli atıkların ne olduğu ve ne tür özellikler taşıdıkları netleştirildikten sonra gerekli olan bertaraf işlemlerinin yapılması için ihtiyaç duyulan yasal süreç başlatılmış ve konuyla ilişkili kanun 16 Aralık 1994 yılında yürürlüğe konmuştur (Council Directive 94/67/EEC). Bu kanun ile tehlikeli atık yakma tesislerinin uyması gereken kurallar standart hale taşınmış ve çevresel zararların minimize edilebilmesi için kısıtlar belirlenmiştir. Bu kısıtlar ve tesis oluşturma standartları tehlikeli atık bertaraf işlemlerini düzene sokmakta ve gerekli olan özel ilgiyi ve teknolojiyi tehlikeli atıklar üzerine çekmektedir.

Özel atıklara olan ilgi devam etmekte olup 20 Aralık 1994 yılında üye ülkeler tarafından kabul edilen bir kanunla ambalaj atıkları ve ambalaj malzemesi atıkları için yeni bir yapılanmaya gidilmiştir (European Parliament and Council Directive 94/62/EEC). Bu kanun ile ambalaj malzemeleri ve ambalaj atıkları arasında bir sınıflandırma yapılmakta ve tehlikeli atık kapsamına girenler ile evsel katı atık olarak adlandırılabilecek olanlar farklı metotlar ile geri dönüşüme tabii tutulmakta ya da bertaraf edilmektedirler. Aynı şekilde 16 Eylül 1996 tarihinde alınan başka bir

kararla PCB/PCT ihtiva eden atıkların bertarafına ilişkin kanun yürürlüğe konmuştur (Council Directive 96/59/EEC). Konuda bahsi geçen kimyasal yapının ilk atık çerçeve kanununda yer alan özellikler ile zararsız hale getirilmesi yayın tarihine kadar mümkün gözükse de uygulamalarda ortaya çıkan boşluklar atık üreticileri tarafından suiistimal edilmekte ve yeni bir kanuna ihtiyaç doğmaktadır. Bu kanun ile PCB ve PCT içeren her türlü atık aynı kategoriye sokulacak ve aynı işlemlere uğrayacaktır. Avrupa Birliğine üye ülkelerin konuya olan hassasiyetlerinin gelişmesi sonucu 24 Eylül 1996 yılında yayınlanan kanun (96/61/EEC) ile kimyasal elementler tanımlanmış ve bütünleşmiş kirlilik adı altında yeni bir kavramla tanışılmıştır. Bu kavramda yüklenilmek istenilen anlam kirliliğe sebep olan elementlerin tespit edilmesi gerekliliği ve uygun bertaraf yollarının seçilmesi ihtiyacıdır. Ancak bu kanunda asıl dikkat çekici olan nokta ilk kez "kirleten öder" anlayışının ortaya çıkmasıdır. Devlet sorumluluğu taşımaya devam ederken aynı sorumluluğun tamir kısmında soruna sebep olan tarafları da faaliyetlere katılmaya davet etmektedir. Bu sayede maddi risk almamak için atık üreticileri ürettikleri atık miktarını en aza indirmek için daha dikkatli ve hevesli olmak zorunda kalmışlardır (Council Directive 96/61/EEC).

18 Eylül 2000 tarihli hurda araçların atık kapsamında değerlendirilmesi kanunu (Directive 2000/53/EEC), 27 Kasım 2000 tarihli liman kullanımı ve liman atıklarının denetimi ve yönetimi kanunu (Directive 2000/59/EEC) özel atık statüsünde olan atıkların daha net bilinmesi ve incelenebilmesini sağlamak amacıyla yürürlüğe konmuştur.

Bu arada tehlikeli atıkların listesindeki detay azlığının suiistimallere sebep olmaması için 3 Mayıs 2000 tarihinde atık kataloğu komisyon kararı ile yayınlanmıştır. Bu katalogda yer alan kimyasal maddeler ve bileşikleri net bir şekilde tarif edilmiş ve gerekli uyarılar ve beklenen zararları ortaya konmuştur (http://europa.eu.int).

4 Aralık 2000 tarihli atıkların yakılması ile ilişkili kanunun (2000/76/EEC) çıkması ile de her tür atık bertarafı işleminin sonucunda ortaya çıkabilecek muhtelif gazların denetlenmesi ve gerekli tesisi yapılanmalarının tüm atıklara uygun şekilde oluşturulması kararına varılmıştır (Directive 2000/76/ECC).

Konunun temelini oluşturması ve özellikle Türkiye'de oluşturulan tehlikeli atık yönetiminin altyapısını oluşturması sebebiyle BASEL sözleşmesinin detaylı olarak incelenmesinde fayda görülmüştür. İhtiyaç duyulmasının ve taraflar tarafından algılanması ve kabul edilmesinin sebeplerinin anlaşılması tehlikeli atık yönetimine duyulan ihtiyacın sebeplerini de netleştirecektir. Avrupa Birliğine bağlı ülkeler tarafından ortaya konan atık yönetiminin tarihsel gelişimi Şekil 1. de verilmiştir.

Şekil 1: Avrupa Birliği Atık Yönetimi Politikası

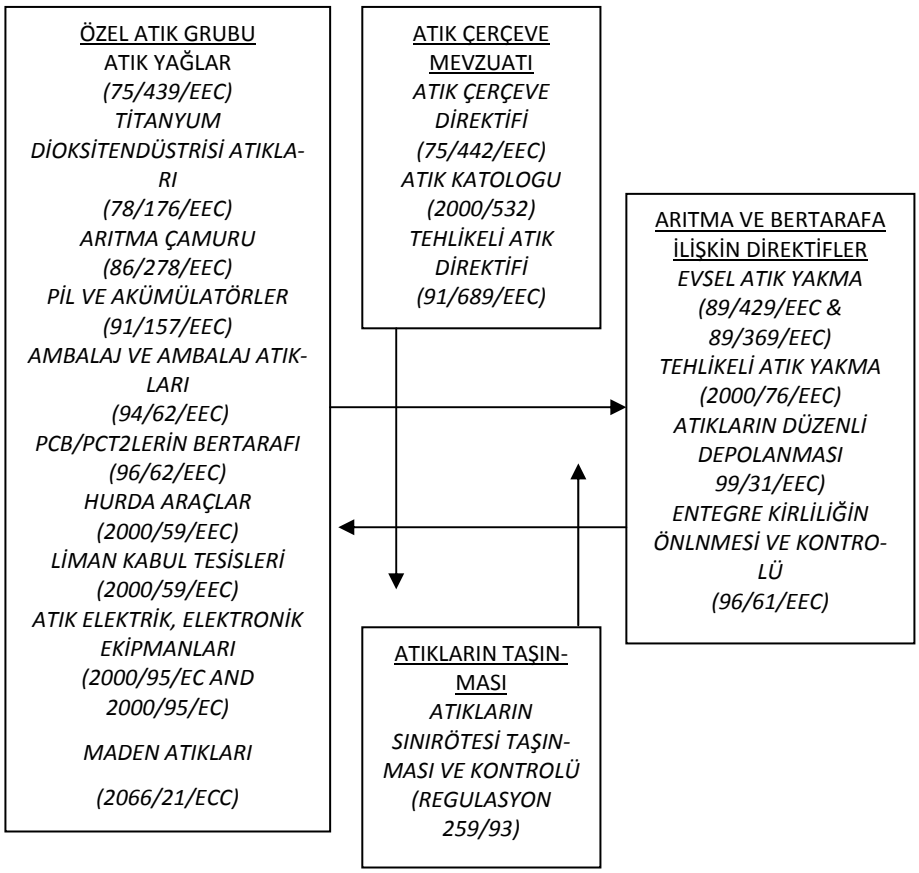

Kaynak: Erdem, (2006).

1.2. Türkiye'de Tehlikeli Atık Yönetiminin Yasal Kronolojisi

1980'li yılların sonlarına doğru devletlerin çevreye karşı hassasiyetlerinin artması ve bunu kanuni yaptırımlar ile atık üreticilerine hissettirmesi sonucu tehlikeli atık depolaması ya da bertarafı için yüksek maliyetler ortaya çıkmıştır. Bu maliyetlerden kurtulmak için atık üreticileri alternatif yollar aramaya başlamışlar ve gelişmekte olan ülkelere bu atıkları transfer etmenin maliyet açısından avantaj sağlayacağını fark etmişlerdir. Bu transferlerin başlaması ile özellikle bu ülkelere komşu olan ülkeler BASEL sözleşmesine ve uygulamalarına ihtiyaç duymaya başlamışlardır.

Gelişen ve yaygınlaşan bu anlayış ile öncelikle Avrupa Birliğine üye ülkelerde bu bir sorun olarak algılanmış, daha sonra aday ülkelerde de bu atıkların birikimi söz konusu olmuştur. Bu sebeple öncelikle bu ülkelerin sözleşmeye ve kanuni uygulamalara ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan transferler sırasında oluşabilecek kazaların büyük tehdit oluşturması ve kazanın oluştuğu bölgedeki tüm canlı hayatını etkileyecek olması sebebiyle sözleşmeye tüm ülkelerin katılımının sağlanması ihtiyacı ortaya çıkmış ve söz konusu sözleşme dar bir alandan küresel boyuta taşınmıştır.

Türkiye ise bu 22 Mart 1989 tarihinde imzaya açılan bu sözleşmeye 28 Aralık 1993 yılında imza atmış ve 15 Mayıs 1994 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan bakanlar kurulu kararı ile de hayata geçirmiştir (21935 Sayılı Resmi Gazete).

BASEL sözleşmesinde önce Türkiye'de bahsi geçen tehlikeli atık mevzuatının varlığından söz etmek çok mümkün olamamaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar belediyecilik anlayışından öteye geçememiş ve kanunsal dayanak olarak daha sonra yetersiz görülecek olan Çevre Kanunu ve buna bağlı olan Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği uygulamada kullanılmıştır.

Bu yönetmelikte evsel atıklar ile endüstriyel atıklar ayrıştırılmamış ve sadece verdikleri tepkiler bazında farklılaştırılmışlardır. Atık kavramının bile tanımlanmasında yetersizlikler söz konusu olmuştur. Özellikle bertaraf işlemlerinde kullanılan yolun yakma olması durumunda ne gibi standartlara sahip olunması gerektiği gibi konular da çok geniş yorum alanı bırakılmıştır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamalar Türkiye'nin bu çerçevede ne denli yavaş hareket ettiğini gözler önüne sermektedir. Özellikle tehlikeli atık kavramındaki esnek tanım "Patlayıcı, parlayıcı, kendiliğinden yanmaya müsait, suyla temas halinde parlayıcı gazlar çıkaran, oksitleyici, organik peroksit içerikli, zehirli korozif, hava ve su ile temasında toksik gaz bırakan, toksik ve ekotoksik özellik taşıyan ve Bakanlıkça tehlikeli ve zararlı atık olduğu onaylanan atıklar" (Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği 14.03.1991 tarihli 20814 Sayılı Resmi Gazete) konunun uygulamada denetiminin yetersiz kalacağının sinyallerini vermektedir. Ancak söz konusu olan yönetmeliğin 1991 yılında yürürlüğe çıkmış olması ve 1994 yılında BASEL sözleşmesine değin tek yönetmelik olarak yasal platformu oluşturması sebebiyle incelenmesi gerekmektedir.

20 Mayıs 1993 tarihli tıbbi atıkların kontrolü yönetmeliğinin çıkması ile Türkiye'de konuyla ilişkili 3. kanuni uygulama hayata geçmiştir. Ancak burada dikkat çeken bir husus bu yönetmeliğin 22 Temmuz 2005 gün ve 25883 sayılı Resmî Gazete de yayınlanan aynı adlı yönetmelikle yürürlükten kaldırılmasıdır. Söz konusu olan ilk yönetmelik içerik anlamında incelenememekle birlikte kronolojik anlamda bu sorunun varlığından haberdar olunduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

1994 yılında yayınlanarak yürürlüğe giren BASEL sözleşmesi ile Türkiye'de atık yönetiminin oluşmaya başladığı hatta tehlikeli atık yönetimine ağırlık verilmeye başlandığı görülmektedir. BASEL sözleşmesini takip eden Türkiye'de tehlikeli atıkların kontrolü yönetmeliği 27 Ağustos 1995'de, yürürlüğe girmiştir. Bu tarihe kadar tehlikeli atıkların bertarafı için diğer mevcut yönetmeliklerin bazı özel maddelerindeki özel hükümler uygulanmaktaydı. Belediyelerce inşa edilmekte olan düzenli çöp depolama alanları, 14 Mart 1991 tarihinde yürürlüğe girmiş olan ve de tehlikeli atıklar dışındaki evsel ve endüstri atıkları için düzenlenmiş olan, katı atıkların kontrolü yönetmeliği esaslarınca projelendirilmekte ve inşa edilmekteydi. 11 Temmuz 1993 yılında yayınlanan tehlikeli kimyasal madde ve ürünlerin kontrolü yönetmeliği kimyasalları tehlike kategorilerine göre tanımlamanın yanı sıra atıkları üründen ayıran bir tanımlamayı da getirmiştir. Bu yönetmelik, kimyasal maddelerin etiketlenmesi, taşınması ve depolanmaları ile ilgili düzenlemeleri getirmiştir. 22 Mart 1989 tarihinde ortaya konan "Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınım ve Bertarafının Kontrolü" konusundaki BASEL sözleşmesi, 15 Mayıs 1994 tarihinde Türkiye'de de yürürlüğe girmiştir. 27 Ağustos 1995'de yürürlüğe konan tehlikeli atıkların kontrolü yönetmeliği BASEL sözleşmesindeki esaslara dayalıdır (Zanbak, Tugal,1997:11).

Burada bir parantez açılması gerekmektedir. Bu noktada Avrupa Birliğine üye ülkelerin konu ile ilişkili alt yapı çalışmalarını ne şekilde yaptıkları ortaya konmuş olup Türkiye'deki uygulamanın tümdengelim mantığı ile ana sözleşme ile ilişkili yönetmelikler oluşturmak olduğu kronolojik listeleme sırasında kendini göstermektedir.

Tehlikeli atıkların kontrolüne ilişkin yönetmeliği takip eden yönetmelikte ise geri kazanım anlayışının devamı sayılabilecek olan çimento fabrikalarında atıkların alternatif veya ek yakıt olarak kullanılmalarında uyulacak genel kurallar hakkında tebliğ 8 Aralık 2001 tarihli ve sayılı 24607 Resmi Gazete de yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte 2005 yılında tekrar düzenlenerek yayınlanmış ise de ilk yönetmelikte sadece çimento fabrikalarına tehlikeli atık kapsamına giren atık yağların alternatif yakıt olarak kullanılabilme hakkı verilmektedir. Bu yönetmeliğin düzenlenmesi sonucu çimento fabrikalarından istenen standart ve güvenlik kısıtlarını temin edebilen tüm işletmelere bu hakkın verilmesi söz konusu olmuştur.

Bu yönetmelikte kullanılan atık yağlarla ilgili düzenleme ise 21 Ocak 2004 yılında 25353 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan atık yağların kontrolü yönetmeliği ile yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu yönetmelikte söz konusu olan atık yağların özellikle çevreye bırakılmamaları ve uygun şartlar sağlanarak taşınması, depolanması ve bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu yönetmelikte kullanılan tanımların BASEL sözleşmesinde kullanılan tanımlarla birebir aynı olduğu unutulmamalıdır. 18 Mart 2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolü yönetmeliği, inşaat alanlarında ve

yıkıntılarda bulunması muhtemel boya kalıntıları, asbest vb. tehlikeli atık kapsamına giren kimyasal yapıların bertarafını ve depolanmasını denetlemek ve düzenlemek için yürürlüğe girmiştir. Bu sayede fark edilmesi çok da mümkün olmayan bir tehdit ile ilişkili kanuni zemin kurulmuş ve gerekli tedbirlerin alınmasına çalışılmıştır. Aynı sene içerisinde 30 Temmuz 2004 tarihli ve 25538 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ile öncelikle çevreye uyumlu ambalaj üretiminin yapılmasının sağlanması, daha sonrada uygun olmayan ambalajların çevreye verilmesinin önlenmesi ve gelecekte uygun teknolojilerin tercih edilerek ambalaj ve ambalaj atıklarının tehdit edici yapısının sona erdirilmesi amaçlanmıştır. 31 Ağustos 2004 tarihli ve 25569 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği ile de ilk adım olarak çevreye zararlı üretimlerin engellenmesinin sağlanması, daha sonra da kullanımda olan mamullerin uygun şart ve teknoloji ile bakım ve onarımının yapılarak kabul edilebilir standartlara çekilmesinin sağlanması söz konusu olmuştur. Özellikle mamullün farklı yapılar içermesi sebebiyle içindeki zararlı madde miktarlarının denetlenmesi kanuni bir yapıya kavuşturulmuştur. Özel atık kapsamında sayılabilecek olan son yönetmelikte ise bitkisel yağların kontrolü sağlanmıştır. 19 Nisan 2005 tarihli, 25791 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan yönetmeliğe göre bitkisel yağ atıklarının da kontrolü bio-enerji kapsamında değerlendirilmesi, taşınması, bertaraf edilmesi ve en fazla önem arz eden üretilmesinin engellenmesi bu yönetmelikle kanuni bir yapıya kavuşturulmuştur.

2005 yılı sonu itibariyle tehlikeli atık yönetimi anlayışı içerisinde BASEL sözleşmesine dayanarak oluşturulan özel atık kapsamına sokulması mümkün atıklar için yönetmelikler hazırlanmış olup, bu yönetmelikler katı atıkların kontrolü yönetmeliğine bağlı olarak yasalaştırılmışlardır. Tümdengelim anlayışı ile oluşturulduğu söylenen bu kanuni zemin yeterli gücü sağlamakta sorunlar yaşamış ve 2005 yılında konuyla ilişkili tüm yönetmeliklerde değişiklikler yapılmış hatta bazı yönetmeliklerin ilk halleri yürürlükten kaldırılmıştır. Yapılan 2005 yılı düzenlemelerinin ardından tüm yönetmelikleri kapsayacak, dolayısıyla tehlikeli atık yönetimini de içine alacak olan Çevre Kanunu 13 Mayıs 2006 tarihinde 26167 sayılı Resmi Gazete de yayınlanmıştır. Böylelikle yönetmeliklerin kanunlaştırılması ve daha emin bir şekilde sürdürülebilir çevrenin korunması için çalışmalar tamamlanmıştır. Ancak burada tehlikeli atıkların yönetimi için kullanılan ve özel ilgiye sahip olan tehlikeli atıkların kontrolü yönetmeliğine biraz daha değinmek gerekmektedir.

Şekil 2: Türkiye'de Katı Atık Mevzuatı

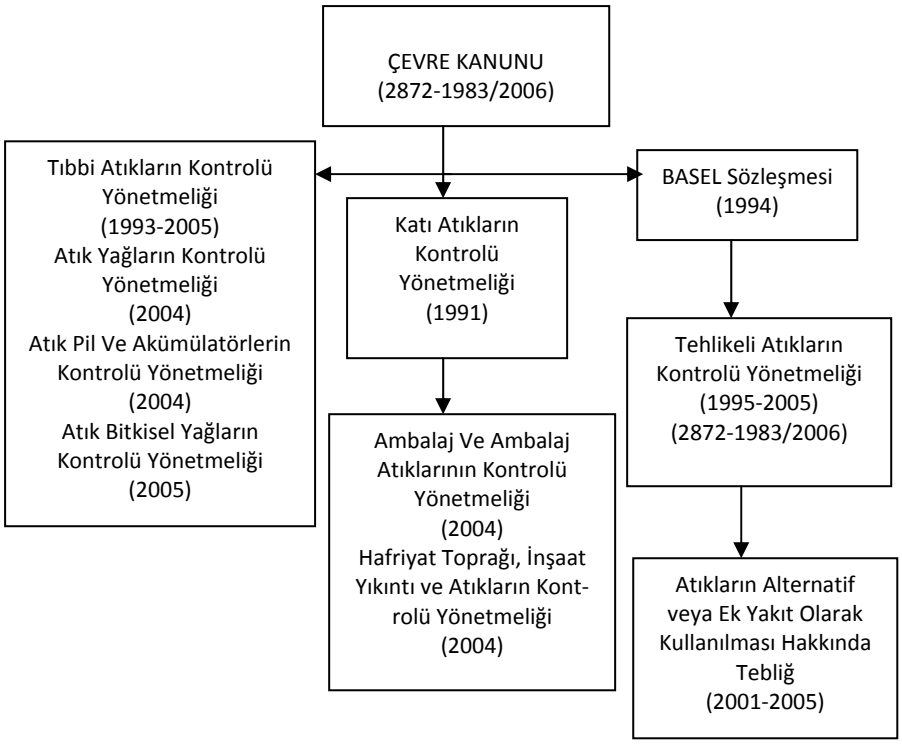

Kaynak: Erdem, (2006)

Tehlikeli atıkların kontrolü noktasında yönetmelik bu konuda zincirin birer halkası olarak kabul ettiği birimlere sorumluluklar ve görevler vermiş ve bunların uygulanmasının denetimini Bakanlığa devretmiştir (Monz, Mcdonough, 2007:13). Bu sistem içerisinde mahallin en büyük amirinden başlayan zincir belediyelere, belediyelerden atık üreticilerine, atık üreticilerinden de bertaraf hizmeti veren işletmelere kadar devam etmektedir. Zinciri tamamlayan halkaların görev ve sorumluluklarına değinmeden önce prensipte yönetmeliğin ulaşmak istediği noktayı açıklamakta fayda vardır.

Tehlikeli atık yönetmeliğinin dayanağı olan Çevre Kanunu ve BASEL sözleşmesinin uygulamada ilk planda çıkan ortak kararı, her türlü atığın ithali ve taşınması bahsi geçen yönetmeliğin 41. maddesinde belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla yasaklanmaktadır. Bu yasaklamanın getirisi olarak atıkların kaynağında en aza indirilmesi ilk hedef olarak algılanmakta, riskleri en aza indirmek adına atık yönetiminin her safhasında sorumlu kişiler, çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek tedbirleri almakla mükellef tutulmaktadır. Atıkların yarattığı çevresel kirlenme ve

bozulmadan doğan zararlardan dolayı atık üreticileri, taşıyıcıları, bertaraf edicileri kusur şartı aranmaksızın sorumlu tutulacaklardır ve bu sebepten dolayı doğacak hasarları tazmin etmek ve verilecek cezaları kabul etmek zorundadırlar. Sistem içerisinde en fazla hatanın oluşmasına sebep olan faaliyetlerin düzenlenmesi için yürütülecek olan çalışmalarda gerekli olan kaynakların ayrılmaması sebebiyle yönetmelik "Atıkların yönetiminden kaynaklanan her türlü çevresel zararın giderilmesi için yapılan harcamalar kirleten öder prensibine göre atıkların yönetiminden sorumlu olan gerçek ve tüzel kişiler tarafından karşılanır. Atıkların yönetiminden sorumlu kişilerin çevresel zararı durdurmak, gidermek ve azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre atıkların yönetiminden sorumlu olanlardan tahsil edilir" ilkesini ortaya koymuştur (Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği). Bu sayede işletmelerin herhangi bir mali yükten kaçınma adına yaratacağı ihmalden çevrenin zarar görmesinin engel olunması mümkün olabilecektir.

Bertaraf tesislerinin planlanması ve desteklenmesi anlamında büyük destek veren Bakanlık ehil kişilere ve gerekli teknolojiye sahip olmayan işletmelere lisans vermemekte atıkların, Bakanlıktan lisans almış bertaraf tesisleri dışında üçüncü kişiler tarafından ticari amaçlar ile toplanmasını, satışı ve bertaraf edilmesini, diğer yakıtlara karıştırılarak yakılmasını yasaklamaktadır.

Mahallin en büyük amiri olarak adlandırılan görevli her ne kadar valilik makamı ise de konuyla direk ilgili olan birim il çevre müdürlüğüdür. Bu müdürlük bünyesinde il sınırları genelinde planlanan atık yönetimi çalışmalarının uygulamalarının denetiminin yapılması, sürekli ya da geçici depolanma alanlarının tespit edilmesi ve şartlara uygunluğu ile karşılaştırılarak gerekli izinlerin verilmesi, üreticilerden alınacak olan ve envanterin ve bilânçonun tespitinde önemli veriler sağlayan atık beyannamelerinin toplanması, üretilmiş olan ve depolanamayan ya da transfer edilmesi gereken atıkların transferlerini sağlayacak olan ara lojistik hizmetlerinin denetlenmesi ve belgelendirilmesi çevre il müdürlüğünün zincirdeki görevleridir.

Belediyeler ise özellikle evlerden kaynaklanan tehlikeli atıkların toplanması depolanması geri kazanım ve son olarak da bertarafına ilişkin planlamalar yapmak ve projeleri il müdürlüğüne sunmakla yükümlüdürler. Aynı zamanda gerek belediye bünyesinde gerekse atık üreticileri ya da bertarafçılarla oluşturulacak ortaklıklarla bertaraf tesisleri kurmak veya kurdurmak ve bu tesislerin kuruluş ve işletim süreçlerinde ihtiyaç duyulan desteği de sağlamak zorundadırlar.

Bu konuda en fazla yükümlülük taşıyan halka ise elbette üreticilerdir. Sorunun temelinde üretim sırasında ortaya çıkan atıkların olması ve bu atıkların yönetilmesinde söz konusu olan mali yük üreticilerin sorumluluğunda olmaktadır. Bu sebep-

ten dolayıdır ki söz konusu olan atıkların en aza indirgenmesi için yapılacak olan çalışmalar ve süreç sonrası ortaya çıkan tehlikeli atıkların tekrar ekonomiye kazandırılması işlemleri gerek başlangıç noktasında azaltılması gerekse geri kazanılmasıyla üreticilere maddi avantaj sağlanması şansına sahiptir. Diğer taraftan özellikle bertaraf işlemleri için yüklenilmesi gereken mali ve sosyal yükler yine üretim süreci içerisinde değer katıcı bir işlem olarak değer kazanabilecek olan bertaraf tesislerinin kurulması ile hafifletilebilecektir. Bu tesislerin kurulması ve işletilmesi ekonomik değer kazandıracağı gibi, atık üreticileri için yeni bir iş imkânı da olacaktır. Söz konusu yatırımların yapılmasında zincirin tüm halkaları işletmelere destek sağlamakla yükümlüdür.

Bu zincirin son halkası olan ve maalesef Türkiye'de en fazla ihmale uğrayan bertaraf tesislerinin yükümlülükleri ise çok daha basit ve sonuç vericidir. Her ne şekilde oluşmuş olursa olsun bu noktaya taşınmış olan atıkların çevreye ve insana hiçbir şekilde zarar vermesine imkân vermeyecek şekilde bertaraf edilmesi gerekmektedir. Bertaraf tesislerine ulaşmış olan atıkların geri kazanım imkânı ekonomik anlamda söz konusu olabilirken geri dönüşümü söz konusu olmamalıdır. Herhangi bir geri dönüşüm söz konusu ise diğer halkalardan en az birisinde sorun olduğu ve sürecin doğru çalıştırılmadığı söylenebilir. Bu adıma taşınmış olan atıkların bertaraf öncesi ve sonrası zararlarının en az indirilmesi çevre ve insan için taşıdığı risklerin ortadan kaldırılmış olması gerekmektedir. Ekonomik anlamda bertaraf tesislerinin gelir kaynağı verdikleri hizmet olarak algılanmalı ve bu hizmetin maliyetleri atık üreticilerine yüklenilmelidir. Verilen hizmet sonrası elde edilecek ekonomik kazanımlar ise bertaraf tesisleri için büyük bir ekonomik avantaj olacaktır. Bu tesislerin nerede ve kimler tarafından kurulacağı ciddi çalışmalar gerektirmektedir ve gerekli olan yatırım ve altyapı çalışmaları için destekler sağlanmalıdır (Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği).

2. Sonuç

Atık yönetiminin kapsamında ortaya çıkan atıkların öncelikle kaynakta en aza indirilmesi, insanlara ve çevreye zarar vermeyecek şekilde toplanması, depolanması, taşınması ve bertaraf edilmesi esastır. Söz konusu yönetimin pratikte de uygulanabilir olmasının sağlanabilmesi adına yapılan tüm yasal çalışmaların detaylandırılması ülkelerin konuya karşı gösterdikleri hassasiyetin de göstergesi olmaktadır. Özellikle Avrupa birliğine girmeyi amaçlayan aday ülkelerden birisi olan Türkiye'nin bu konuda ortaya koyduğu çabaların dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Avrupa birliğinin kurucu üyeleri ile başlayan daha sonra yeni katılımlar ile birlikte halka halka yayılan çevre hassasiyeti özellikle atık yönetimi noktasında yasal yapıların çok erken dönemde kurulmasına sebep olmuştur. Sadece atık yönetiminin ilerleyen dönemlerde endüstriyel üretimin artması sebebiyle yetersiz kalması, tehlikeli atık yönetiminin başlı başına bir konu olarak ele alınmasına sebep olmuş-

tur. Günün ihtiyaçlarına göre, ilk etapta farklı üye ülkelerin önceliklerine bağlı olarak yasal mevzuatlar şekillendirilmiştir. Uygun yapının tüm üye ülkeler tarafından benimsenmesi gerektiği özellikle ekonomik sınırların kalktığı süreçte önemli bir unsur olarak karşılarına çıkmış ve buna bağlı olarak üye ülke farklılığı gözetmeksizin daha geniş bir yapının oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Çalışmanın başında konu edilen Avrupa Birliği Üye Ülkeleri tarafından oluşturulan ortak yasal mevzuatla uygulamaya geçilmiş, zaman içerisinde eksiklikleri duyulan noktalar yeni düzenlemeler yapılarak sistem güncellenmeye devam etmiştir. Burada bahis konusu olan geniş yapı ile amaçlanan durum, daha esnek bir hareket alanı için düzenlemelerin yapılması olmayıp tam tersine bir çatı altında çok daha kesin sınırları çizilmiş tehlikeli atık yönetimi mevzuatının hazırlanmasıdır. Yıllar süren çalışmalar ve yasal zeminli uygulamalar BASEL sözleşmesi ile birlikte bir araya getirilmiş ve tüm üye ülkeler hatta aday ülkeler tarafından uygulanır hale gelmiştir.

Avrupa birliğine üye ülkeler tarafından daha sonraki dönemde BASEL sözleşmesi olarak adlandırılacak yapının temelleri atıldığı dönemde Türkiye'de varlığından bahsedilebilecek bir tehlikeli atık yönetiminden söz etmek ne yazık ki mümkün olamamıştır. Atık genel anlamda ele alınmış ve Çevre Kanunu ile desteklenerek genel bir atık yönetimi ortaya konmaya çalışılmıştır. Zamanla anlaşılacağı üzere bu yapının da sağlıklı çalışmadığı ortaya çıkmıştır. Geçen zaman süresince Avrupa Birliğine üye ülkeler kendi ülke sınırları içerisinde tehlikeli atık ve yönetimi konusunda çalışmaları sürdürürken Türkiye'de tehlikeli atık kavramı yeni yeni oluşmaya başlamış ancak halen genel atık sınıflandırılması içerisinden çıkartılarak özel bir statüye kavuşturulmamıştır. Çalışmanın geneline bakıldığında Avrupa Birliği Üye Ülkeleri tarafından kabul edilen BASEL sözleşmesinin taraflarından biri olan Türkiye, temel anlayış içerisinde bakıldığında aynı sistemi kabul eden diğer ülkeler ile sistemini bütünleştirmiş ve farklılıkları ortadan kaldırmış gibi görünse de gerçekte durum sürecin sonundan başlayarak başa doğru gidilmesi sebebiyle sorunlara gebedir. Avrupa Birliği Üye Ülkeleri teknik ve yasal altyapılarını oluşturmaya başladıkları süreçte, öncelikle tehlikeli atıklar ve tehlikeli atık yönetimi üzerine adım adım gitmişler, anlık sorunları çözerken bile uzun vadeli ve kapsayıcı yasalar yaparak çözüme ulaşmışlardır. Bu sebeple uzun zamanın birikimi olan bir yasal mevzuat ortaya çıkmış daha sonra tekrar eden konular ayıklanmış, uygulaması daha kolay daha kapsayıcı bir hale dönüştürülmüştür. Oysaki Türkiye'de en alt seviyede bile ihtiyaç duyulan yasal yapının kurulmasında geç kalınmış, sorunu anlık çözmek için ortaya konan yasal yapı ise kapsayıcılıktan çok uzak kalarak pek çok kanuni boşluğun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Çalışmanın tamamı incelendiğinde ortaya konan atık yönetim piramidinde temelden yükselen yapı sağlamlaştırılarak zirvenin tüm piramidi toplaması mümkün olurken, zirveden aşağı doğru kurulan piramitte ise temele yaklaşıldıkça boşluklar ortaya çıkmakta buna bağlı olarak tüm piramidin varlığı tehdit edilmektedir.

İki farklı yapı karşılaştırıldığında birbirlerine benzer, amaç birliği içinde gibi görünseler de birbirini karşılayan yasal yapıların zamanlamaları farklılık göstermektedir. Bu farklılık sorunların temelini oluşturmakta olup, yasal yapı olarak anlaşılamamış ve sindirilememiş yaklaşımların sadece Avrupa Birliğine yapılan üyelik müracaatın bekası için kullanılması ve yeterli görülmesi günümüzde yaşanan sorunların temelini oluşturmaktadır.

BASEL sözleşmesi ile Avrupa birliği ülkeleri çatı yapıya kavuşmuş ve ülkeler arasındaki farklılıkları törpülenerek tehlikeli atık konusundaki hassasiyetlerin ön plana taşınmasını sağlamıştır. Türkiye ise aday ülke olması sebebiyle BASEL sözleşmesine imza atmış olmasına rağmen herhangi bir alt yapısı olmaması sebebiyle BASEL sözleşmesine uyum amaçlı yasal düzenlemelere ihtiyaç duymuştur. Sözleşme sonrası farklı alanlarda yapılan uyumlaştırma çalışmaları tehlikeli atık yönetimini de kapsamış ve farklı sektörlerden ortaya çıkan tehlikeli atıkların farklı başlıklar altında işleme tabi tutulması sebebiyle gerekli olan yasal yapılanmalar ortaya konmuştur. Ancak yeterli altyapı oluşturulmadığı ve yeni düzenlemelerin de öncelikle BASEL sözleşmesine bağımlı kalarak yapılması sebebiyle arzu edilen yapının uygulamaya konması mümkün olamamıştır. Özellikle tehlikeli atık yönetimi kapsamında yer alan ve olmazsa olmaz kabul edilebilecek olan bertaraf işlemleri noktasında çok ciddi sorunların olduğu açıktır. Pek çok ülke için bir sonuç hatta bir bildirge niteliği taşıyan BASEL sözleşmesi Türkiye için zorlama bir başlangıç olmaktan öteye halen geçememiştir. Yıllar önce yapılması gereken düzenlemeler halen tamamlanmaya çalışılmakta, özellikle üreticiler tarafından suiistimal edilebilecek yasal boşluklar doldurulmaya çalışılmaktadır. Tüm yapının yeterli bir şekilde faaliyete geçebilmesi bu yaklaşımların devam ettiği sürece çok mümkün gözükmemektedir.

Kaynakça

11.08.1983 Tarihli 2872 Sayılı Çevre Kanunu.

15 Mayıs 1994 Tarihli 21935 Sayılı Resmi Gazete.

Council Directive 78/176/EEC of 20 February 1978 on Waste from the Titanium Dioxide Industry.

Council Directive 86/278/EEC of 12 June 1986 on the Protection of the Environment, and in Particular of the Soil, When Sewage Sludge is Used in Agriculture.

Council Directive 89/369/EEC of 8 June 1989 on the Prevention of Air Pollution from New Municipal Waste Incineration Plants.

Council Directive 89/429/EEC of 21 June 1989 on the Reduction of Air Pollution From Existing Municipal Waste-Incineration Plants.

Council Directive 91/157/EEC of 18 March 1991 on Batteries and Accumulators Containing Certain Dangerous Substances.

Council Directive 91/689/EEC of 12 December 1991 on Hazardous Waste.

Council Directive 94/67/ec of 16 December 1994 on the Incineration of Hazardous Waste.

Council Directive 96/59/ec of 16 September 1996 on the Disposal of (Pcb/Pct).

Council Directive 96/61/ec of 24 September 1996 Concerning Integrated Pollution Prevention and Control.

Council Directive of 15 July 1975 on Waste, (75/442/EEC).

Council Directive of 16 June 1975 on the Disposal of Waste Oils, (75/439/EEC).

Council Regulation (EEC) No 259/93 of 1 February 1993 on the Supervision and Control of Shipments of Waste Within, Into and Out of the European Community.

Directive 2000/53/ec of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 On End-Of Life Vehicles - Commission Statements.

Directive 2000/59/ec of the European Parliament and of the Council of 27 November 2000 on Port Reception Facilities For Ship-Generated Waste and Cargo Residues.

Directive 2000/76/ec of the European Parliament and the Council of 4 December 2000 on the Incineration of Waste.

Erdem, M. (2006), Tehlikeli Atık Yönetimi Semineri, Çevre ve Orman Bakanlığı Atık Yönetimi Daire Başkanlığı.

European Parliament and Council Directive 94/62/Ec of 20 December 1994 on Packaging.

Framework Directive on Waste, (75/442/EEC). http://europa.eu.int/eurlex/lex/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=celex:32000d0532:en:html, (Erişim: 12.10.2008).

http://www.basel.int/convention/about.html, (Erişim:10.10.2008).

http://www.wasteonline.org.uk/resources/wasteguide/mn_legislation_european_euaffect.html, (Erişim: 12.10.2008).

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği 14.03.1991 Tarihli 20814 Sayılı Resmi Gazete.

Monz D. J., F. M. Mcdonough, "Epa's Proposed Academic Laboratories Rule: A More Flexible Approach to the Management Of Hazardous Waste" Science Direct 12.10.2007.

Tabasaran, O., Avrupa Birliğinde Katı Atık Uygulamalarında Almanya Örneği, Stuttgard Üniversitesi, (Erişim: 30.11.2007).

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği.

Zanbak, C. ve I. B. Tugal (1997), "Ulusal Çevre Eylem Planı Tehlikeli Atıkların Yönetimi".